„Niscai" observații despre „<u>nişte</u>"

ISABELA NEDELCU
Institutul de Lingvistică
„Iorgu Iordan – Al. Rosetti", Bucureşti

1. *Nişte* – articol nehotărât şi / sau adjectiv pronominal nehotărât

Statutul controversat al lui *nişte* este dat de caracteristicile lui, parțial comune cu ale articolului nehotărât, parțial comune cu ale adjectivului pronominal nehotărât. În lingvistica românească, s-a subliniat adesea dificultatea de încadrare a lui *nişte* într-o clasă morfologică, iar soluția a fost tratarea lui fie ca articol nehotărât[1], fie ca adjectiv pronominal nehotărât[2].

Considerarea lui *nişte* ca articol nehotărât la plural, corespunzând formelor de singular, diferențiate în funcție de gen: *un* pentru masculin şi *o* pentru feminin, se bazează pe o serie de particularități sintactice, morfologice şi semantice, contrazise însă în anumite puncte ale descrierii de trăsături relevante pentru încadrarea lui în clasa adjectivelor pronominale nehotărâte.

1.1. Comportamentul morfosintactic al lui *nişte*

Lipsit de autonomie sintactică, ca şi ceilalți membri ai clasei articolului (articolul hotărât propriu-zis, articolul hotărât posesiv, articolul hotărât demonstrativ), *nişte*, formă supletivă în paradigma articolului nehotărât, apare numai în vecinătatea unui substantiv: *nişte studenți*, *nişte cărți*. Atunci când însoțeşte alte părți de vorbire, *nişte* marchează de fapt substantivizarea acestora, ca în exemplele: „Dar femeia se simte bine în preajma lui Gantenbein, căci «după un sfert de oră în compania unui orb te simți ca şi măritată», ceea ce-nseamnă că oricum toți bărbații, sau toți soții, mai devreme sau mai târziu devin *nişte orbi*." ("Academia Cațavencu", Editorial, 1-7 aprilie, 2003, p. 2); „Cred că da, dar numai de la *nişte nespălați* ca arabii sau negrii, sau țăranii cei mai țărani, de la noi, de la jegoşi." („Academia Cațavencu", 1-7 aprilie, 2003, p. 11).

Nişte manifestă însă anumite preferințe combinatorii, în funcție de caracterul numărabil sau nenumărabil al substantivului pe care îl însoțeşte. În general, *nişte* se poate combina cu orice substantiv la numărul plural. Deşi nerecomandabil, *nişte* se foloseşte frecvent în presa actuală chiar şi pe lângă substantive abstracte la plural[3]: „Am fost zilele trecute la Administrația Financiară a Sectorului 3, pentru *nişte încurcături* cu venitul global din 2001." („Academia Cațavencu", 1-7 aprilie 2003, p. 6); „Câinii au hămăit lugubru, bătrânii au experimentat *nişte senzații* «cool» (aproape de atacul de cord), iar ziariştii au încercat să afle ce se petrece." („Academia Cațavencu", 1-7 aprilie 2003, p. 6); „Vasăzică nu erau cine ştie ce dezacorduri grave (cum ar fi să zicem unele contracte, zestrea fetei), erau doar *nişte neînțelegeri* sentimentale, de interese imediate, *nişte disensiuni*, nu ceva logic, ireparabil." („România literară", 2-8 aprilie 2003, p. 18).

În comparații, arată Al. Graur, prezența articolului, deci şi a lui *nişte* la plural, este obligatorie: *înalt ca un brad, înalt ca bradul; înalți ca nişte brazi, înalți ca brazii*. În schimb, în construcția „Am *o idee*", *o* este numeral, de aceea autorul nu recomandă construcția echivalentă pentru plural „Am *nişte idei*", exceptând situația în care există o anumită intenție stilistică[4].

BDD-V3908 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:39 UTC)

Dacă în cazul substantivelor numărabile, *nişte* intră în opoziția articulat nehotărât la singular / articulat nehotărât la plural: „Cumpăr *o carte / nişte cărți*”, atunci când determină un substantiv nenumărabil, evident, această opoziție nu se mai poate stabili: *nişte unt*.

Nişte cunoaşte o situație specială atunci când se combină cu substantivele „masive”, reprezentate de substantive nume de materie, „singularia tantum” (*nişte vin, nişte unt*) şi „pluralia tantum” (*nişte icre*), sau de substantive care, în anumite contexte, devin nenumărabile, desemnând nu un obiect izolat, ci materia continuă, nediferențiată, ca în exemplul: „Cumpăr *peşte / nişte peşte*”. În astfel de contexte, *nişte* nu participă la opoziția de determinare, ci are funcție de cuantificator nedefinit.

Nişte se comportă la fel cu *ceva*, ambele având caracteristica de a însoți un substantiv cu trăsătura [± Singular]: *ceva / nişte bani, ceva / nişte carne, icre*. *Ceva* şi *nişte*, ca determinante ale unor substantive „singularia tantum”, sunt echivalente însă doar în cazul „masivelor”, semnificând o parte mai mare sau mai mică dintr-o cantitate. Dacă *ceva* poate să apară atât pe lângă substantive „masive”, cât şi pe lângă substantive abstracte „singularia tantum” (*ceva talent / brânză*), *nişte*, în mod obişnuit, nu poate însoți un nume abstract „singulare tantum” (**nişte ruşine*). Astfel, *nişte* devine context diagnostic pentru clasa substantivelor „masive”.

În vecinătatea unui substantiv „singulare tantum”, „masiv” sau abstract, se pot afla şi adjectivele pronominale nehotărâte: *mult*, *puțin*, *destul* etc. *vin / curaj*, neacceptate pe lângă substantivele numărabile, la singular, cu trăsătura [+ Concret]: **mult / puțin / destul / câtva scaun*[5]. Prin analogie cu aceşti determinanți, care indică o cantitate nedefinită, *nişte* a ajuns în limba actuală să se substituie acestora nu numai în contextul unui substantiv „masiv”, ci şi în contextul unui substantiv abstract. Probabil aşa se explică o construcție frecventă ca *nişte treabă*: „Cineva mi-a povestit de un englez care a venit cu maşina lui la Bucureşti şi a avut *nişte treabă* pe la țară, unde s-a dus cu câinele său, pe care l-a ținut în față, pe scaunul din stânga.” („Academia Cațavencu”, 15-21 aprilie 2003, p. 6). Presa actuală ne oferă multe exemple în care *nişte*, de cele mai multe ori marcat stilistic, apare pe lângă un nume abstract cu formă de singular: „Bine, o să aduc nişte copii şi nişte animale şi *nişte animație*”. („Academia Cațavencu”, Editorial, 1-7 aprilie 2003, p. 8). În limbajul familiar, colocvial, de asemenea, *nişte* apare adesea pe lângă un nume abstract: „Ar trebui să îți pui *nişte literatură* engleză în Internetul tău.” (www.utilitare.go.ro/fun). Compatibil cu substantivele „masive”, caracterizate semantic prin trăsătura inerentă [+ Continuu], la fel cu numele abstracte, *nişte* ajunge să fie folosit glumeț, prin analogie, într-un banc, de pildă, împreună cu un nume abstract, care apare în context ca „masiv”: „Copilul începe să se gândească la asta şi abia ajuns acasă, sparge puşculița, ia 50.000 cu gândul să meargă să-şi cumpere *nişte fericire.*” (www.as.ro/bancuri.php/cool).

Semnificativ este faptul că adjectivele nehotărâte *niscai* şi *niscaiva*, invariabile ca şi *nişte*, care nu cunosc un corespondent pronominal, ca *mult*, *puțin*, *destul*, *câtva*, se comportă asemenea lui *nişte*.

Pe lângă substantivele numărabile, la plural, *niscai*, *niscaiva* intră în opoziție cu *un, o*: *un băiat, o fată - niscai băieți / fete*. În schimb, pe lângă substantive concrete, numărabile, la singular, *niscai*, ca şi *nişte*, nu apare niciodată: **niscai creion*.

În cazul „masivelor”, determinanții *nişte* şi *niscai*, *niscaiva* sunt substituibili în orice context: „Ai *niscai(va) ulei / tărâțe?*” În privința abstractelor, se constată însă

BDD-V3908 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:39 UTC)

diferenţe de comportament între *nişte* şi *niscai*, dar şi influenţe reciproce. *Niscai* apare frecvent ca determinant al unui substantiv abstract atât la plural, cât şi la singular: „Este vorba despre *niscai protocoale secrete*, prin care «partea leului» revenea, aveţi să râdeţi!, UDMR." ("Dimineaţa", 18 decembrie 1997, p. 1); „Să nu vă închipuiţi că mulge vaca. Nu, însă coseşte, evident, nu toată pajiştea, pentru că trebuie să mai acorde *niscai vreme* şi trandafirilor pe care i-am pomenit mai sus ori pomilor fructiferi." („Cotidianul", 21 iulie 2002, p. 3); „Probabil că le vei stârni *niscai invidie*, dar nu ai de ce să întârzii prea mult." (FHM, mai 2003, p. 105). Folosirea lui *niscai* pe lângă un nume abstract este atestată şi în scrierile foarte vechi, în contexte neutre, nemarcate stilistic. Astfel, în *Testamentul Ilincăi Cojeasca* din anul 1725 apare sintagma *niscai meşteşug*: „Iar da s-ar scula cineva au dan copiii miei au dan altu neam al mieu si ar umbla cu *niscai mestesug* sa strice si sa stramute cele ce am scris eu, sa fie neertat da Domnul nostru Iisus Hristos şi da mine pacatoasa, pricopseala sa n-aiba." (www.stavropoleos.starnets.ro)[6]. Aceste fapte arată că *niscai* apare în mod normal pe lângă un substantiv abstract, spre deosebire de *nişte*, care nu este acceptat de limba literară ca determinant al unui substantiv abstract[7]. În limba actuală însă, *nişte* tinde să-l înlocuiască pe *niscai* în orice context[8]. În presă, acesta din urmă, simţit învechit şi popular, este folosit mai mult pentru a imprima o notă ironică contextului în care se foloseşte: „Vizita preşedintelui Constantinescu, în Germania, soldată, ni se spune, cu speranţe mai clare în ceea ce priveşte înalta protecţie a cancelarului Kohl, ascunde ea oare şi *niscai tăinuite clauze*?" ("Dimineaţa", 18 decembrie 1997, p. 2). Valoarea ironică maximă este dată de utilizarea lui *niscai* ca un cuvânt autonom, pierzându-şi, deci, calitatea de adjectiv: „Şi astăzi, dacă nu ştiaţi, există un nenea Anghelache şi o juristă, capdefilă, la Consiliul de Acreditare Academică, cărora dacă nu le dai acolo *niscai*, apăi sigur îţi vor pierde un act, o aviză, ceva, drept pentru care poate dura şi 20 de ani să-ţi acrediteze matale învăţământul tău, cum zice ardeleanul." ("Academia Caţavencu", 16-22 aprilie 2002, p. 2). În acest ultim context s-a făcut desigur şi o analogie cu *ceva*, care poate fi cuvânt autonom („Cere *ceva*"). Se poate spune că tendinţa de înlocuire a lui *niscai* cu *nişte* face ca *nişte* să apară în limba actuală şi pe lângă numele abstracte, însă de cele mai multe ori cu valoare ironică, aşa cum, de altfel, este utilizat în presă şi *niscai*.

1.2. „Nişte" din punct de vedere semantic

Ca articol nehotărât, *nişte* participă la realizarea opoziţiilor de determinare, marcând un grad mic de individualizare: „Cumpăr *cărţile / nişte cărţi / cărţi*". La singular, cele trei opoziţii de determinare: determinat hotărât / determinat nehotărât / nedeterminat, nu se realizează integral în cazul substantivelor numărabile: „Cumpăr *cartea / o carte / *carte*". În schimb, substantivele nume de materie „singularia tantum" satisfac toate cele trei poziţii: „Cumpăr *vinul* / *un vin* / *vin*", cu precizarea că, atunci când este însoţit de articolul nehotărât la singular, substantivul nume de materie capătă semnificaţia de „sort". Dacă, la singular, articolul nehotărât are în primul rând rolul de actualizare a substantivului în enunţ, de identificare a obiectului la care enunţul face referire, la plural, prezenţa lui *nişte* sugerează nu numai o delimitare a clasei de obiecte desemnate de substantivul pe care îl determină, ci şi o restrângere cantitativă a acestei clase. Folosirea substantivului nedeterminat la plural indică, de asemenea, o cantitate nedefinită de obiecte, însă *nişte* desemnează doar anumite obiecte. De exemplu, pragmatico-semantic, enunţurile „Vor *veni zile grele*" şi „Vor veni *nişte zile grele"* nu sunt perfect echivalente din punctul de vedere al centrării interesului, întrucât în primul se insistă asupra iminenţei venirii unui număr neprecizat de zile grele, pe când în al doilea se insistă asupra

BDD-V3908 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:39 UTC)

„anumitor" zile grele[9]. Aşadar, la plural, construcţiile cu substantiv fără articol nu sunt echivalente cu construcţiile cu substantiv + *nişte*.

Nu acelaşi rol îl are articolul nehotărât la singular. Întrucât substantivele numărabile nu suportă nedeterminarea la numărul singular (exceptând utilizările generice: „Cui pe cui se scoate"), articolului nehotărât îi revine funcţia de marcare a determinării obiectului desemnat de substantiv, şi nu de precizare a numărului, a cantităţii. Aceasta din urmă este relevată de omonimul lui, numeralul *un, o*, în contexte precum „Nu a venit un student, ci au venit cinci". Se poate vorbi astfel de omonimia *un*, *o* – articol nehotărât şi *un*, *o* – cuantificator definit sau numeral.

În cazul „masivelor", de asemenea, se pune problema identităţii sau diferenţei semantice dintre construcţia cu *nişte*, ca adjectiv pronominal nehotărât, şi construcţia fără *nişte*. Aşa cum arată Alexandru Niculescu, în construcţia *beau apă*, lipsa determinării poate indica „felul lichidului", în opoziţie cu alte lichide: *vin, lapte* etc., iar în construcţia *beau nişte apă*, *nişte* marchează numai „cantitatea lichidului"[10]. Pe lângă substantivele „masive", *nişte* nu intră în opoziţia determinat nehotărât la singular / determinat nehotărât la plural, ci funcţionează ca un cuantificator nedefinit partitiv, asemenea lui *mult, puţin, destul, câtva*, cu care poate fi substituit, indicând o cantitate mai mare sau mai mică dintr-un tot. Rolul lui *nişte* nu mai este astfel în această situaţie acela de a marca un grad de individualizare a substantivului pe care îl însoţeşte. *Nişte*, cuantificator partitiv al numelor de materie, aduce o viziune continuă asupra părţii: *nişte miere*, de exemplu, face referire la o cantitate omogenă nedefinită, ce nu poate fi împărţită în entităţi discrete, pe când *nişte studenţi* desemnează atât o mulţime nedefinită de indivizi - studenţi, cât şi anumiţi studenţi[11]. Cu rol de cuantificator partitiv, *nişte* funcţionează şi pe lângă substantive cu sens colectiv: „Ajungi uşor oriunde şi poţi să scuteşti *nişte bani*, oferindu-ţi o plimbare prin oraş mai ieftină decât dacă ai fi cumpărat un bilet de autocar pentru un tur turistic." (FHM, noiembrie 2002, p. 40). Ca şi la singular, unde se stabileşte omonimia *un*, o_1 – articol nehotărât / *un*, o_2 – numeral sau cuantificator definit, considerăm că se poate vorbi la plural de omonimia $niş te_1$ – articol nehotărât (indicând o determinare slabă) / $niş te_2$ – adjectiv pronominal nehotărât sau cuantificator nedefinit, cu observaţia că $niş te_1$ amalgamează valoarea de articol nehotărât şi pe cea de cuantificator[12].

1.3. Etimologia lui *nişte*

Etimologic, *nişte* are la bază construcţia latinească *nescio quid*, ceea ce justifică interpretarea lui *nişte* ca adjectiv, deci ca un cuantificator nehotărât. În română, a avut loc însă un proces de gramaticalizare a lui $niş te_1$, ajungând să fie considerat articol, indicator al determinării nehotărâte.

Comportamentul similar al lui *nişte* şi al lui *niscai(va)* se explică şi prin etimologia celor două cuvinte, care arată înrudirea lor formală şi semantică. Astfel, *nişte* provine din construcţia latinească *nescio quid* „nu ştiu ce", iar *niscai* din lat. *nescio qualis* „nu ştiu care"[13], ambele presupunând ideea de nedefinire, exprimată cu ajutorul formei negative a verbului *a şti* şi a pronumelor relative-interogative *quid*, respectiv *qualis*[14].

2. Aspecte stilistice

Prezenţa lui *nişte* pe lângă nume abstracte sau chiar pe lângă nume concrete numărabile face ca adesea enunţul care îl conţine să capete un caracter ironic: „Există *nişte negocieri* secrete între CNSAS şi anumiţi ziarişti care ar avea dosar de foşti turnători, ne

BDD-V3908 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:39 UTC)

spun surse bine informate. De fapt, între cei care furnizează dosare pentru CNSAS şi cei care au *nişte muşte* mari pe căciulă." ("Academia Caţavencu", 16-22 aprilie 2002, p. 7); „Circulă *nişte zvonuri* cum că fondurile PHARE pentru cultură vor fi gestionate de ministerul de resort care nu poate să-şi gestioneze nici măcar banii de salarii. Dacă e adevărat, înseamnă că, din senin, vor apărea *nişte proiecte* semnate de alde Dinu Săraru, cunoscut autor de proiecte (unele internaţionale, altele ale religiilor) care fac bani, măcar pentru iniţiatori." ("Academia Caţavencu", 9-15 iulie 2002, p. 14). În limba actuală însă, în limbajul familiar şi chiar în presă, se poate constata că *nişte*$_1$ se foloseşte pe lângă nume abstracte la plural din ce în ce mai mult în contexte nemarcate stilistic, deci fără a aduce enunţului o semnificaţie suplimentară, în afară de a determinarea nehotărâtă a substantivului regent. De exemplu, într-un text de pe internet, scris într-un limbaj familiar, *nişte*$_1$ apare de mai multe ori ca determinant al unor substantive abstracte, fără ca enunţul să vizeze crearea unor efecte stilistice speciale: „Niciodată nu mă cramponez de *nişte reguli*, nu consider că trebuie să urmezi cuvânt cu cuvânt ceea ce scrie la carte […]. Am ştiut odată, am participat la o mulţime de brainstorminguri şi am tras *nişte concluzii* pe care o să vi le prezint acum […]. S-ar putea să vină cu *nişte idei* originale (chiar dacă nu întotdeauna aplicabile şi care să genereze idei la cei experimentaţi)." (www.adworld.ro/cercetari, articolul „Furtună în creier").

Libertăţile de combinare ale lui *nişte* sunt foarte mari în limba actuală, efectele fiind adeseori comice şi / sau peiorative. Astfel, *nişte*, pentru a sublinia lipsa de recunoaştere, de valoare, este folosit sugestiv împreună cu pronume nehotărâte: „De fapt, n-a fost aşa grav, tot în 1889 s-au născut *nişte unii* care aveau să bage în anii '20 «Tractatus Logico-Philosophicus, A Study of History» sau «Sein und Zeit», citeşte «Zain unt Ţait»; corectăm astfel o scăpare din nr. trecut unde apăruse «Sein und Zeit» pronunţat greşit." ("Academia Caţavencu", Editorial, 1-7 aprilie 2003, p. 5); „Ca o dovadă a faptului că afacerea de la Otopeni este o chiftea mai strategică decât şi-ar fi putut imagina *nişte fitecine*, până la urmă în ecuaţie a fost introdus şi Dinu Vamă." ("Academia Caţavencu", 16-22 aprilie 2002, p. 3). Denigrarea, ca şi efectul comic sunt obţinute, în ultimul exemplu, şi prin utilizarea formei populare *fitecine* (de observat că *fitecine* nu are formă de plural), ceea ce dovedeşte că numai în anumite contexte *nişte* poate căpăta conotaţii ironice. Rolul lui *nişte* este în toate aceste exemple caracterizator: sensul nedefinit pe care îl exprimă este pus în legătură cu caracterul necunoscut, nesemnificativ al personajelor sau al faptelor la care face referire. Acelaşi efect îl are folosirea lui *nişte* pe lângă un xenism: „Spiciurile au arătat cu-adevărat *nişte «wise guy»*, chiar dacă rolurile au fost scrise, cum bine s-a văzut la tandemul haios Douglas tată-fiu." ("Academia Caţavencu", 1-7 aprilie 2003, p. 10). În astfel de situaţii, rolul de cuantificator sau de determinare este neglijat în favoarea obţinerii unor efecte stilistice.

Valoarea expresivă a lui *nişte* este evidentă şi în contexte în care acesta devine marcă a substantivizării, accentuând sensul negativ exprimat de adjectivele pe care le însoţeşte: „Şi ca să înţeleagă prostimea, l-a ales doar pe al nostru, lăsându-i pe ceilalţi doi condamnaţi în procesul Otopeni să-şi isprăvească vina de a fi tras în soldăţei, fără ca aceştia să fi fost securişti, ci doar *nişte neisprăviţi* de militari." (Academia Caţavencu", 22-28 aprilie 2003, p. 28). Aşa cum arată Al. Graur, sensul negativ al lui *nişte* reiese uneori şi din combinarea lui cu unele „substantive (sau adjective substantivate) pozitive, dar folosite în ironie", ca în construcţia *nişte deştepţi*[15]. Acelaşi autor vorbeşte şi de un „nişte admirativ", care se deosebeşte de *nişte* peiorativ prin intonaţie, ca în exemplul:

BDD-V3908 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:39 UTC)

„Bucătăreasa asta face nişte sarmale, o minune!”[16]. Toate aceste sensuri conotative ale lui *nişte*, rezultate din diversele combinații în care intră, trimit la valoarea sa inițială, de adjectiv nehotărât.

3. Concluzii

În limba română, se constată omonimia *nişte*$_1$ – articol nehotărât – şi *nişte*$_2$ – cuantificator nedefinit –, echivalentă cu omonimia de la singular *un*, *o*$_1$ – articol nehotărât / *un*, *o*$_2$ – numeral sau cuantificator definit. *Nişte*$_1$, ca determinant al substantivelor numărabile la plural, marchează o determinare slabă, nehotărâtă, apropiindu-se de nedeterminare („Văd *nişte studenți / studenți”*), pe când *nişte*$_2$, însoțind un substantiv nenumărabil nume de materie (sau abstract, în contexte marcate stilistic) ori un substantiv cu valoare colectivă (*nişte bani*) indică extensiunea acestuia, cantitatea prin care se caracterizează substantivul pe care îl însoțeşte. În plus, față de *nişte*$_2$, care este doar un cantitativ, *nişte*$_1$ aduce informații privind atât cantitatea, cât şi determinarea, individualizarea obiectului pe care substantivul determinat de acesta îl evocă în enunț.

NOTE:

---

[1] În *Gramatica limbii române* (coord. Al. Graur, Mioara Avram, Laura Vasiliu), vol. I, ed. a II-a, revăzută şi adăugită, Bucureşti, Academia Republicii Populare Române, 1963, p. 110, se arată că *nişte* este considerat „în mod obişnuit" articol nehotărât pentru plural, lăsându-se astfel să se înțeleagă ezitarea în alegerea acestei soluții de interpretare. În *Limba română contemporană, I – Fonetica, Fonologia, Morfologia* (coord. Ion Coteanu), ediție revizuită şi adăugită, Bucureşti, EDP, 1985, p. 123, *nişte* este tratat tot ca articol nehotărât, care împreună cu articolele nehotărâte la singular *un*, *o* şi cu articolele hotărâte enclitice *-l, -a* etc. funcționează ca afixe ale categoriei determinării. Cele mai multe dintre studiile ulterioare acestor două lucrări preiau soluția interpretării lui *nişte* ca articol nehotărât.

[2] De pildă, Maria Manoliu Manea, *Sistematica substitutelor din româna contemporană standard*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968, p. 116, consideră că *nişte*, la fel cu *unii*, *unele* „nu poate fi încadrat în paradigma articolului nedefinit ca plural", iar Ileana Câmpean, în articolul intitulat *Nişte*, CL, anul XXV, 2 / 1980, p. 171-173, aduce argumente pentru tratarea lui *nişte* ca adjectiv pronominal nehotărât.

[3] Mioara Avram, în *Gramatica pentru toți*, ediția a III-a, Bucureşti, Humanitas, 2001, p. 106, atrage atenția asupra utilizării frecvente, însă nerecomandabile, a lui *nişte* împreună cu nume abstracte în presa actuală.

[4] Cf. Al. Graur, *Nişte*, „România literară”, anul X, nr. 29, 21 iulie 1977, p. 8.

[5] E. Vasiliu, Sanda Golopenția – Eretescu, *Sintaxa transformațională a limbii române*, Bucureşti, EARSR, 1969, p. 303, arată că substantivele nume de materie se pot combina cu „determinative” ca *nişte*, *puțin*, *mult*, spre deosebire de substantivele numărabile care nu suportă vecinătatea unor astfel de „determinative” la singular.

[6] Întrucât textul citat pune probleme de transcriere, fiind un text vechi, l-am redat fără semne diacritice, aşa cum apare pe site-ul www.stavropoleos.starnets.ro.

[7] Este interesant faptul că în acelaşi manuscris *nişte* apare şi pe lângă un substantiv concret numărabil la plural: „Si am avut *niste bani* la sfintia sa parintele popa Ioanichie, *niste bani* si i-am luat mai danainte vreme, si ingropindu-i la tara si au furat si numai am nimic la sfintiia sa, nici multu nici putin”.

[8] *Niscai(va)* se mai întâlneşte doar în vorbirea populară, mai ales la sat. Mediul în care se foloseşte astăzi *niscai(va)* este sugerat în următorul context: „În loc să ducă la Bistrița o geantă de bani pentru 16 vedete cu legitimații de fotbalist, conducătorii lui Dinamo ar fi trebuit să oprească prin sate şi să încarce prin portbagaj *niscaiva jucători* din diviziile inferioare.” (“ProSport”, 17 aprilie 2003, p. 4).

[9] Al. Graur, *op. cit.*, p. 8, arată că „fără *nişte*, substantivul e înțeles ca luat în general, de exemplu *m-am dus la prieteni* poate însemna că am fost la toți prietenii, iar ca să specificăm că e vorba numai de unii, trebuie să zicem *la nişte prieteni*”.

BDD-V3908 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:39 UTC)

[10] Vezi Alexandru Niculescu, *Individualitatea limbii române între limbile romanice*, vol. 3, Cluj, Clusium, 1997, p. 178-179.
[11] Maria Manoliu Manea, *op. cit.*, p. 115-116, arată că, spre deosebire de articolele hotărâte *–(u)l, -a* şi de articolele nehotărâte *un*, *o*, care pot avea şi o „citire" generică, *nişte*, ca şi adjectivele *unii, unele*, sunt partitive, niciodată „totalitare", ceea ce face ca *unii*, *unele* şi *nişte* să nu fie tratate ca forme de plural ale articolului nehotărât. În plus, *nişte*, precizează autoarea, „nu are totdeauna valoare discretă în prezentarea părţii (*nişte carne*)".
[12] Ileana Câmpean, *op. cit.*, p. 171-173, demonstrează că *nişte* este adjectiv nehotărât în toate contextele (pe lângă substantive numărabile sau nenumărabile, cu valoare colectivă sau nume de materie la singular), aducând următoarele argumente: 1. relativa autonomie semantică, *nişte* apropiindu-se ca sens de *unii*, *unele, câţiva, câteva*, *niscai(va)*, cu care poate fi înlocuit; 2. etimonul *nescio quid* care cere în mod obligatoriu un substantiv şi 3. atestarea în textele vechi a formei de genitiv-dativ *nişţor*, substituit în româna contemporană de *unor*, genitiv-dativul adjectivului nehotărât *unii*, *unele*.
[13] Cf. DEX, ediţia a II-a, Bucureşti, Univers Enciclopedic, 1996.
[14] *Niscaiva* s-a format pe teren românesc din *niscai* + particula verbală *va*.
[15] Apud Al. Graur, *op. cit.*, p. 8.
[16] *Ibidem*.

Bibliografie:

1. Avram, Mioara, *Gramatica pentru toţi*, ediţia a III-a, Bucureşti, Humanitas, 2001.
2. Câmpean, Ileana, *Nişte*, CL, anul XXV, 2 / 1980.
3. Graur, Alexandru, *Nişte*, „România literară", anul X, nr. 29, 21 iulie 1977.
4. Manoliu Manea, Maria, *Sistematica substitutelor din româna contemporană standard*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968.
5. Niculescu, Alexandru, *Individualitatea limbii române între limbile romanice*, vol. 3, Cluj, Clusium, 1997.
6. Vasiliu, Emanuel, Golopenţia – Eretescu, Sanda, *Sintaxa transformaţională a limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1969.
7. ∴ *Gramatica limbii române* (coord. Al. Graur, Mioara Avram, Laura Vasiliu), ed. a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Academia Republicii Populare Române, 1963.
8. ∴ *Limba română contemporană, I – Fonetica, Fonologia, Morfologia* (coord. Ion Coteanu), ediţie revizuită şi adăugită, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1985.

IZVOARE:

Academia Caţavencu
Cotidianul
Dimineaţa
For Him Magazine (FHM)
ProSport
România literară
www.adworld.ro/cercetari
www.as.ro/bancuri.php/cool
www.stavropoleos.starnets.ro
www.utilitare.go.ro./fun

"DES OBSERVATIONS SUR «NIŞTE»"

(Résumé)

BDD-V3908 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:39 UTC)

Les opinions sur le statut de *nişte* en roumain sont partagées: il est considéré soit comme article indéfini, soit comme adjectif indéfini. L'idée de cet article est de séparer dans l'analyse grammaticale *nişte*$_1$ – article indéfini de *nişte*$_2$ – quantificateur. Si *nişte*$_1$, qui détermine un nom nombrable, indique une détermination faible, participant à l'opposition de déterminantion, *nişte*$_2$, applicable aux noms „massifs" et aux noms à valeur collective, indique une quantité indéfinie, une partie indéfinie du tout. Mais dans certains contextes, *nişte*$_1$ amalgame les deux valeurs, exprimant en même temps la déterminantion indéfinie et la quantité.

Dans le roumain actuel on constate une grande liberté de combinaison de *nişte*. Il peut déterminer comme article indéfini même un nom abstrait au pluriel (*nişte observaţii, nişte idei*), où il tend à être utilisé naturellement, ou, plus rarement et marqué du point de vue stylistique, au singulier comme quantificateur (*nişte aspiraţie*, *nişte literatură*). Ce fait s'explique par la possibilité de substituer *nişte* à *mult*, *puţin*, *destul*, *unii*, *unele*, *câţiva*, *câteva* et *niscai(va)*, le dernier, apparenté à *nişte* du point de vue morphologique, syntaxique, sémantique et étymologique, étant considéré dans le roumain contemporain vieilli et populaire.

BDD-V3908 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:39 UTC)